

Lühikene põllu heinaseemnete kirjeldus.

Punane ristifhein. (*Trifolium pratense*) on üleüldiselt kui üli tulus loomatoit tuttaw, sellepärast on teda ka igas paigas, kus maa wähegi kõlblik on, leida. Tema sirge wars kannab ümmargusti munawormilisi lehti ja punakaid diennupusid. Tema pääjuur, mille külles peenikesed narmasjuured igale poole laiali lähewad, tungib sügawasse maa sisse.

Niisuguse sündsa juurte ehituse tõttu võib tema ka põua ajal ja päälegi kuiwa maa pääl tarwiliku osa niiskust leida. Kõige paremine kasvab ta paraja niiske sawi-maa pääl.

Meie Balti-, kui ka teiste Põhja-Benemaa punane ristifhein, ainuke soowitaw ristifheina tõug, kahjuks ei õnnistanud ta aga see aasta pea sugugi, waele suwe pärast oli tema saak see aasta otsata wäikene; pääle selle on minewa sui seemnete seas väga palju seemneid, mis ei idane. Kõige selle tõttu on mul auu teada anda, et mul 1901 aasta ristifheina seemet, milles 92,5% idanewaid seemneid 95,5% puhtuses weel tagawaral on, mis aga nagu praeguste nõudmistete ja järealküsimistete järele arvata, võib warsti otsa saada. Kuuramaal, kus üks teine tõug Liwimaa ristifheina seemne sarnane, tarwitusel on, on minewa aasta saak niisamuti nurja läinud; ka sellest ristifheina tõuust on mul minewa aasta seemneid tagawaral, mida nende puhtuse ja idanemise pärast wõin soowitada. Teised punase ristifheina tõuud on vähem soowitawad, sest et nad heitliku kliimad heaste wälja kannatada ei suuda.

Soowijatele wõin ka hõõmi-, ungari- ja pika kasvuga wene ristifheina seemet soowitada. Lõppuks pean weel tähelepanemist selle pääle pöörama, et ka Daani- ja Rootsimaaal ristifheina saak õnnistanud ei ole ja nii siis säält mingisugust abi loota ei ole.

Walge ristifhein (*Trifolium repens*) ajab oma roomawatest narmasjuurtest hulk mitmeharulisi pikki sõlmelisi warsti wälja, mis ennast maad mööda igasje külge laiale laotawad ja mille sõlmed, kui nad maa külge puutuwad, kohe juuri ajama hakkawad, ja niiviisi uue taimet jännitawad, nii et hea maa pääl üks ainuke taim lihtsese aja sees hea suure lapi maad võib finni katta.

Walge ristifhein kasvab ka kõwa kiwise maa pääl, kus teised ristifheina tõud hästi edenda ei taha, koguni jõudfaste ja annab rohked saaki. Hea wiljakandja ja niiske maa pääl kasvab ta ka teiste heina tõugudega segatult, väga kenasti. Selle aasta saak oli igal pool halb. Seemne tarwitajaid peab halwa ja wana seemnete, milles suurem osa idanemise wõimatud on, hoiatama.

Rootsi Bastard ehk Alfske ristifhein (*Trifolium hybridum*) on araliku wartega, mis ümmargusti helepunusid diennupusid ja munafarnasid peenikesed fakkidega lehti kannawad. Iseäransid hästi kasvab ta niiskele aasfale ja sawi ning lubjaka maa pääl, ühe sõnaga, ta tahab niisamasugust maad, kui punane ristifheingi; soo maa pääl kasvada ta koguni paremine, kui punane ristifhein. Tema mitmearuline juur tungib umbes 25 tsendimeetrid maa sisse, ja leiab sellepärast ka kaua kestwa põua ajal maa seest tarwiliku osa niiskust.

Humala ehk kollane ristifhein (*Medicago lupulina*) on üheaastane kollaste õitega taim, mis iseealiski maa headust ega harimist ei nõua. Nobeda kaswu pärast võib teda jää, kus ristiku põllud huffa on läinud peale küllida, mis väga soowitaw on.

Kiwi ristifhein (*Anthylis vulneraria*) kasvab liiwaka ja lubjaka maa pääl; maa häduse pääle paneb ta vähem rõhku, kui ükski teine ristifheina tõug. Tema tunnemärgid on peaaegu ümmargune õitenupp ja kollased õied.

Lutserne (*Medicago sativa*) on üks mitme aastane Alfskiste õitega taim, mis ka koguni kiwial ajal jannu ei kardada, sest et ta juured sügawasse maa sisse tungiwad ja säält alumistest mullakihtidest wett ülesse toowad. Ka külmale jõuab ta wasta panna, annab aga siis ainult hääd lõikust, kui ta mitte segatud pole ja kasvab ainult säält, kus maa wagudesse aetud. Tema nõuab sügawapõhjalist lubjakad maad. Siinsete olude juures on ungari Lutserne küll kõige kohasem.

Zimmut (*Phelum pratense*), juba ammu ajast tarvitataw põlluhein, mida igalpool, nii aasjal kui põllul leida on. Sügawapõhjana wärske maa on temale kõige enam meele järele.

Inglise raihein (*Lolium perenne*) on üks tuttawamatest põlluheinadest. Tema ajab omad lühikesed roomawad warred, mis narmasjuurte abil juure hulga uusi taimesi sünnitawad, iga külje poole wälja, nii et ta maa kui paksu muruga kinni katab. Niitmist ehk karjaga söötmist peab õigel ajal toimetama, muidu lähewad ta kõrre ja õie kestad nii kõwaks, et loomad neid põlgama hakkawad. Kaswab igasuguse maa pääl hästi, kõwa sawi maa pääl on ta aga üks kõige tulusamatest taimedest loomade toitmiseks. Teda tarwitatakse sagedasti kui segaheina, s. o. teda küllwetakse teiste põlluheinte sekka, et esimese ja teise aasta saaki suurendada.

Italia raihein (*Lolium italicum*) on üks aruldase rutulise kaswuga lauthein. Ühe aastaseks lõikuseks on ta üli tulus, sest et ta juure jooksub 2—3 korda niita annab. Järelikulwamiseks paljaks jäänud kohtade peale on ta oma kiire kaswu pärast kohasem kui ükski teine sort. Tema seemneid võib inglise raiheina seemnetest, tema uha-katest ära tunda.

Prantsuse raihein (*Avena elatior*), mitme aastane taim, warane väga rammus, õrn ja hea maitsega looma toit. Kõrre sirgub kammis pikaks, aga et ta ise maad katta ei jõua, siis ei ole ta puhtalt küllwatult mitte küllalt tõlbulik, waid peab teda mõne teise heina seemnetega segatult küllwama. Kaswab kõige paremine lubjaka, jõoja kui ka liiwase põllu-pääl; aga ka aasadel ja sõj maa pääl võib teda kaswatada, kui need mitte seiswa wee all ei ole; koguni kuiwa liiwa maad ei falli ta aga mitte.

Mõidu kastehein (*Festuca pratensis*) on üks väga tulus, mitme aastane heina tõug, mis madala laukadena kaswab, kust hulk pikka ja laia lehtedega kõrre wälja sirgub. Ta tärkab wara maa seest üles, wõrsub ja õitseb selle järele. Warase walmimise pärast loetakse teda kõige tulusamate heina tõugude hulka; ta annab sagedasti paremat saaki kui keegi teine heina sort. Säärast maa häädust ta ei nõua; kaswab aga liiwase mustamulla ja sawi maa pääl kõige paremine, haput maad ta ei falli.

Kera hein (*Dactylis glomerata*) on üks leherikas mitme aastane pikhein. Hakkab väga wara kaswama ja on üks kasulikimatest looma toitudest. Aga ainult siis sööwad loomad teda hea meelega, kui ta enne õitsemist niidetud on, sest et tal pärast kõrre ja lehed kõwaks lähewad. Kaswab igasuguse maa pääl, pääle liiwa maa.

Hariklik libelehein (*Poa trivialis*) on mitme aastane alus- ehk madalhein. Tema roomawad warred laotawad end igale poole wõrgu moodu laiade, nii et üks ainukene taim juba esimesel aastal juure tükki maad tiheda lehtwaibaga ära katab. Et ta väga sahwitrikas ja wõitsem on, sööwad loomad teda juure tüga.

Aasa libelehein (*Poa pratensis*), samasugune mitme aastane alus- ehk madalhein, mille maa all roomawad juured palju wõrsusid ajawad. Täiskaswanuks saab ta alles teisel ehk kolmandal aastal. Kliima ja maa pääle ei pane ta suurt rõhku, ei falli siiski mitte koguni lahjat wõi niisked maad. Selle wastu kaswab ta aga süüdsate olude juures, näit.: niisutawate aasade pääl nii, et ta pikaheina kõrguseni sirgub. Üle pää on ta üks väga rammus ja hea maitsega loomatoit, iseäranis enne õitsemist.

Roomaw põldhein (*Agrostis stolonifera*) on mitme aastane alus- ehk madalhein, kaswab tiheda muru kombel, igale poole roomawaid wõrsusid wälja laotades, mis sääl, kus nad maa külge puutuwad, juuri ajawad ja leherikkaid wõrsusid sünnitawad. Kewadel on ta hiline, ja kui teised heinad juba õitsenud on, on tema alles weikene, sellepärast võib temast ka hädalt saada. Niiske maa pääl annab ta alati hääb saaki ja on üks kõige parematest looma toitudest.

Aasa rebase jaba (*Alopecurus pratensis*) on mitme aastane pikhein, mille juured maa all igasge külge laiati lagunewad. Hakkab wara kaswama ja sünnitab hulga suuri juure lehti. Teisel ja kolmandal aastal annab ta kõige rohkeimat saaki. Kõige enam meeldiwad talle warjulised kohad, niiske õhk ja sawine maa. Niisuguste olude juures on ta kõige süüdsam ja tulusam warajane pikhein. Et ta kardab külma, lume ega hiliseid kewade hallasid.

Mesihein (*Holcus lanatus*) on mitme aastane pikhein. Kaswab tihedates laukades, kust hulk pikki kõrre üles sirguwad. Karwaste lehtede ja warte pärast ei söö loomad teda mitte hea meelega, sellepärast ei maksa teda hea maa pääle küllwada, waid mõne praki soomaa tükkese pääle.

Põllu lusti hein (*Strepes*) (*Bromus arvensis*) on ühe aastane pikhein, mis kerge- ja ka soomaa pääl head saaki võib anda; ühe aastase niitmise jaoks ei ole kasulikumat heina sorti, sest et ta kõhna maaga lepib, kus teised heina sordid mitte head saaki ei anna.

Kammgras (*Cynosurus cristatus*) on mitme aastane alus- ehk madalhein; tema kaswab weikestes laukades ja sünnitab hulga juure lehti ja madalaid kõrre. Ta ei ole mitte warajane hein; esimene lõikus on harilikult kehwa ka hää maa pääl, seda enam aga teine, sest et ta pääle esimese lõikuse hästi wõrsub. Kammgras nõuab warju, sellepärast on ta teiste heina seemnetega segatult aia muruheinaks soowitada.

Pehme lustihein (Bromus mollis) on mitme aasta pikhein, ta ei ole mitte väga rikkas lehtedest aga on siiski soovitav, sest et see taim ka kõige halvema maaga rahul on, nagu kuiwa liivamaaga ja koheda soomaaga. Ta on sünnis järel külviis, kui teise heina küli üles tõusnud ei ole.

Harter Schwingel (Festuca duriuscula) on mitme aastane, kasvab isegi kuiwa ja lahja liiva maa pääl hästi ja võrsub kevade varajalt. Et ta mitte põuda ei karda, siis on teda väga soovitav teiste lahja maa pääl kasvavate heina sortidega segatult külvada.

Dooma Kunkelnaeris on mitmekordsete katsete läbi näidanud, kui palju ta tulusam on kui Stecklingsnaeris. Tema väärtus ei seis mitte ainult tema haruldases suuruses, iseäralikus wormis ja muutmata värvis, vaid jõuab ka põuale vastupanna. Kõige paremad neist on põhja Schleswigi sortid

punased Eckendorfer Walzen

kollased

kollased, paksud, pudeliwormilised Niejen — (Barres)

punased Elventham (Mammoth).

Jellepärast et nad ühtegi maad ei põlga ja kasvavad nii kõva savi pääl, kui ka kõige kohedama soomaa pääl.

Eckendorfsnaeris lepih peaaegu igasuguse maaga, siiski oleks punasele naerile kohasem musta mulla või turba maa, kollasele aga kõva ja liin maa.

Barres kasvab niisama iga maa pääl.

Elventham ehk **Mammoth** kasvab tihti hiigla suureks, aga et ta pool maa pääl asub, nõuab sügavkohedat ja mitte sikket maad. Tema annab turba maa pääl teiste sortidega võrreldes paremat saaki.

Naeri külvi juures tuleks veel tähelepanemist selle pääle juhtida, et taimed korralikult ja ühtikult umbrohust puhtad oleks, ja edasi, et kõik Kunkelnaerid laudasõnnikuga väetamist mitte ei põlga. Neid võiks ka veel juuise kasvua ajal Chilisalpeetri külimisega edasi aidata.

Borgandid (Möhren) nendest on White Belgian ja Champion kõige kasulikumad. Esimene sort on pikk rohilase pääga ja kasvab jaolt maa pääl, kuna Champion kollane ja lühikene on ja peaaegu kunagi maa seest välja ei ulata.

Georg Riit.

Piaam femme segamifets, armatid naelades wafamaa pädle.

	Rabecastafed				3—4 aastafed				50 rtm e d.				Mafad		Remoõifets järel kallimaks.	
	riistfheina ja heina põllud.				riistfheina ja heina põllud.				S u r t m e d.				M a f a d		Rammus maa.	Serge maa.
Sawimaa.	8-9	9	3 1/2	2	7-8	7	3 1/2	2-3	5 1/2-6	3	4 1/2	5 1/2	3	3	—	—
Liivafas maa.	2-2 1/2	2	—	2 1/2	3-3 1/2	1	—	3 1/2-4	2-3	—	2-3	1 1/2	2 1/2	2 1/2	—	—
Liivane maa.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Soomaa.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sawimaa.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Liivafas maa.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Liivane maa.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Soomaa.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sawimaa.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Liivafas maa.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Soomaa.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sawimaa.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Liivafas maa.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Soomaa.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Rammus maa.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Serge maa.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Печатать разрешается полицією. — Юрьевъ, 5 февраля 1903 г.

Тип. Шнакенбургъ, Юрьевъ.

See tabel, muidugi mõista, ei ole mitte igaljuhul teinud kõhta mahtem, aga näitab siiski üldiselt femme jorthe karwikamiif naelades iga ma mõõda kõhta, kima kõige parem femme karwikamine maabõhaga teinud katsete järele on.

V 60
1

051